

Yosef and Yavan

חנוכה תשע"ב

Shvilei Pinches

Parshas Vayeshev & Chanukah

The Connection between Yosef HaTzaddik and the Miracle of Chanukah

2

To address these questions, let us begin with a revelation from the divine kabbalist, the author of the Megaleh Amukos on the Torah (Parshas Miketz) that the Greek exile served to atone for the sin of the sale of Yosef. He states: **והנה... ויוסף... ויהי יוסף מלך יון נברע חטא של יוסף בגימטריא מל"ך יו"ן... והנה** In addition, he points out that the numerical value of the name **יוסף** equals the numerical value of the words **מל"ך יו"ן**, the king of Greece.

The B'nei Yissoschar (Kislev-Tevet 4,34) quotes the Megaleh Amukos and adds: **ונראה לי עוד המלך הרשע הזה היה שמו אנטיוכוס כמבואר ביוסיפון, הנה הוא גם כן בגימטריא יוסף זה** The name of the wicked king at the time of the Chanukah saga was Antiochus. The names **יוסף** and **אנטיוכוס** both share the same numerical value, 156. In fact, the Megaleh Amukos mentions this allusion himself in his sefer on Vaeschanan (#252): **לכן אנטיוכוס שהוא בגימטריא יוסף, שהיה מל"ך יו"ן שהוא גם כן בגימטריא יוסף.**

This leaves us with the task of explaining the connection between the Greek exile and the sin of the sale of Yosef. Does the sin of the sale of Yosef have a direct bearing on the Greek exile? How did the miracle of Chanukah provide a rectification for that sin? We can start by quoting the wisest of all men (Kohellet 7,14): **זוה לעומת זה עשה האלקים**. In essence, the Almighty created a perfect balance in the world; the forces of kedushah and the forces of tumah balance each other out. So, if we find a numerical value within the realm of kedushah that equals a numerical value within the realm of tumah, there is likely to be a connection; it signifies that that force of kedushah is able to counteract that corresponding force of tumah.

3

Following this line of reasoning, we can deduce from this insight of the Megaleh Amukos that the sanctity of Yosef HaTzaddik counteracted the negative force of the Greek exile. Therefore, the name **יוסף**, which equals 156, shares the same numerical value as the name of the Greek leader, **מל"ך יו"ן**. How nicely this clarifies the words of the Megaleh Amukos (ibid.) in explanation of the Midrash (B.R. 2,4): **והושך זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל**—the word **והושך**, and the darkness, at the beginning of the Torah is an allusion to the Greek exile; through their evil decrees they brought darkness upon Yisroel; they would tell them to write on the horn of an ox that they were denouncing any association with the G-d of Yisroel.

He explains, in his own incomparable way, that this is an allusion to Yosef HaTzaddik who was called an ox, as we find in the possuk (Devarim 33,17): **בבור שורו חריר לו וקרני ראם קרניו**—in the blessings Yaakov bestows upon his sons at the end of his life, he likens Yosef to an ox. So, when the Greeks decreed that Yisroel write on the horn of an ox that they denounce any association with the G-d of Yisroel, they intended to create a schism between Yisroel and the sanctity of Yosef HaTzaddik, who is compared to an ox. To the best of our abilities, let us now explore how, indeed,

This, then, is the meaning of the possuk (37,3): **וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים**—“Now, Yisroel loved Yosef more than all of his other sons, since he was born in his old age.” Rashi comments on this possuk: **ויאונקלוס תרגם, בר הכים הוא ליה, כל מה שלמד משם**—and Targum Onkelos interprets this to mean that he was a wise son to him, because all that he had learned from Shem and Ever, he gave over to him. Rashi specifies “all that he learned from Shem and Ever”—i.e. including the lessons learned during those fourteen years on his way to Charan, preparing him to live as a Torah-observant Jew even among the goyim; this, too, he gave over to Yosef since he perceived through divine inspiration that Yosef, too, would need to know how to live among the goyim as a Torah-observant Jew. This concludes his explanation.

Based on our earlier discussion, we can add: **באותה עשה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו**—“at that moment, the image of his father came and appeared to him in the window”—this means that he recalled the lessons his father taught him beginning at the age of three—how to live as a righteous Jew even while living among the goyim. These were the Torah lessons that Yaakov himself learned in the Beis Midrash of Ever and served him well while living with the evil Lavan—allowing him to remain separate from Lavan and not to be influenced by his evil ways. This is the image of his father that Yosef HaTzaddik saw in the window reminding him of the lessons he had been taught concerning how to handle the difficult situation he faced at that moment.

תפילת בנים

צב | פרשת וישב - חנוכה

1

נקדים המקור לדברי רש"י שהשליכו את יוסף לבור שיש בו נחשים ועקרבים, בגמרא (שבת כב.) בתוך הסוגיא העוסקת בכל עניני חנוכה בהלכה ובאגדה:

“אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום, נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבני. ואמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום, מאי דכתיב והבור ריק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור ריק, איני יודע שאין בו מים, אלא מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו.”

וכבר נתייגעו כל המפרשים לבאר, מהו הקשר בין שני מאמרים של רבי תנחום, מאמר א): **“נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה”**, מאמר ב): **“והבור ריק אין בו מים... מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו”**. זאת ועוד, מאחר שכל הסוגיא שם עוסקת בעניני חנוכה, מה ראו מסדרי הגמרא להביא המאמר של רבי תנחום, שהשבטים השליכו את יוסף אל בור שיש בו נחשים ועקרבים, אשר בהשקפה ראשונה אין לו שום קשר לחנוכה.

התפלא על כך הגה"ק מאוסטרובצה, הלא כל ס"ג שנים שהיה יעקב בבית אביו ואמן למד תורה בבית מדרשם של שם ועבר, כמו שכתוב (בראשית כה ז): **“ויעקב איש תם יושב אהלים”**. ופירש רש"י: **“יושב אהלים, אהלו של שם ואהלו של עבר”**. מה ראה אם כן יעקב בשעה שברך מעשו הרשע וכצטווה מאביו ואמו ללכת לחרן, לשבת י"ד שנים בבית מדרשו של עבר ללמוד תורה.

אך הביאור הוא כי לפני שברך יעקב מעשו הרשע כשישב בבית אבא, למד בבית מדרשם של שם ועבר איך להיות בן תורה ועובד ה' בין יהודים כמותו, אולם כאשר ברח מבית אבא ללכת לחרן לחיות שם בין רשעים גדולים כלבן הארמי וחברת מרעיו, הלך מקודם לבית מדרשו של עבר ללמוד שם י"ד שנים, איך לחיות כיהודי בן תורה ועובד ה' בין גוים שלא ללמוד כלל ממעשיהם.

בדרך זו הוא ממשיך לבאר, כי יעקב אבינו הרגיש ברוח קדשו כי יוסף הצדיק יצטרך לשהות במקום טומאה בין גוים, לכן למד עמו את חלק התורה שלמד י"ד שנים בבית מדרשו של עבר, איך לחיות כיהודי כשר ירא שמים בין הגוים. והנה מנהג ישראל תורה שמתחילים ללמוד תורה עם ילד בהיותו בן ג' שנים, לכן המתין יעקב אבינו עד שיוסף היה בן ג' שנים, ואז למד עמו י"ד שנים אותו חלק התורה, שגם הוא למד י"ד שנים בבית מדרשו של עבר, איך להיות יהודי כשר בין גוים.

Yosef Was Saved from the Snakes and Scorpions as a Symbolic Gesture

9 Now, come and see how this was the key to Yisroel's redemption from Egypt. As the Midrash states (V.R. 32,5): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערות, ונגדרו ישראל בזכותו. אמר רבי חייא בר אבא, כדאי היה גדור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו" Yosef went down to Egypt and guarded himself from immorality; in his merit, Yisroel were similarly protected. Rabbi Chiya the son of Abba said, Yisroel deserved to be redeemed in the merit of their avoidance of immorality alone. As already explained, Yosef was able to sanctify himself in Egypt due to the lessons he learned with Yaakov concerning how to sanctify oneself as a Jew even when surrounded by goyim.

We see from here that this was the divine plan. The brothers, who were all righteous individuals, sold Yosef into slavery, so that he could pave the way for all of Yisroel—so that they could sanctify themselves and remain devout Jews even when living among the goyim. In this merit, they were delivered from Egypt. This in fact is what Yosef meant when he said to his brothers (Bereishis 50,19): "ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני, ואתם חשבתם עלי רעה אלקים: "Fear not, for am I instead of G-d? Although you intended me harm, G-d intended it for good . . . in order to keep a nation alive."

10 The Ramban teaches us a fundamental principle in parshas Lech Lecha (Bereishis 12,6). Before any miracle can occur, it is necessary to perform a symbolic action below in order to trigger the miracle above: "ורע כי כל גזירת עירון כאשר תצא מכה הגזירה אל פועל דמיון תהיה הגזירה" The Sforno posits a similar concept "הניסים יעשהו האל יתברך על ידי עבדיו עם הקדמת איוו הנועה מסודרת: (Bamidbar 20,8) He explains that raising a staff or striking the rock are examples of such symbolic gestures.

This now sheds light on the matter of why HKB"H arranged for the brothers to throw Yosef into a pit devoid of water, yet which contained snakes and scorpions. It is known that "snakes and

Seeing as the entire purpose of Yosef being sold into slavery was so that he would remain righteous despite the hostile, impure environment in Egypt--represented by the snakes and scorpions--it was necessary for the brothers, even unwittingly, to perform this symbolic gesture of throwing him into a pit filled with snakes and scorpions. Yosef's miraculous rescue from that pit and his survival among the snakes and scorpions in Egypt paved the way for all of Yisroel to maintain their sanctity during their exile in Egypt.

The Greeks Wished to Intermingle with Yisroel

Continuing along this path, let us now address the issue of how Yosef HaTzaddik's sanctity nullifies the negative force of Greece. In the formula of the "על הנסים" instituted by the holy Chashmonaim, we recite: "בשעמרה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקיך" "when the wicked Greek regime rose against Your people Yisroel attempting to make them forget Your Torah and to compel them to abandon the statutes of Your Will." It is apparent that the Greeks desired and attempted many different ways to make Yisroel forget Hashem's Torah.

We are taught by our holy sources that the Greeks had a very different agenda than the wicked Haman. Whereas he sought to annihilate all of Yisroel, the Greeks attempted to interact and intermingle with the Jews. They wanted the Jews to adopt their impure and unholy lifestyle, so that they would eventually abandon Hashem's Torah—in the sense of (Tehillim 106,35): "ויתערבו" "But they mingled with the nations and learned from their deeds." As a result, the historian Josephus attests to the fact that many Jews became Hellenized. This led to the rebellion headed by the priestly Chashmonaim, descendants of Aharon HaCohen, to avenge the honor of Hashem and to sacrifice their lives in order to separate the people of Yisroel from the Greek influence.

This provides us with an amazing insight into why HKB"H chose to perform a miracle for Yisroel at that time--allowing them to kindle the menorah specifically with pure olive oil. The Gemorah

11 We can explain the matter based on the teaching of the Midrash in parshas Tetzaveh (S.R. 36,1) on the possuk: "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך" - "מה ראה ירמיה למשול" אבותינו כוית, אלא כל המשקין מתערבים זה בזה והשמן אינו מתערב אלא עומד, כך ישראל "And you should command B'nei Yisroel, and they should bring you pure, olive oil"-why did Yirmiyah compare our forefathers to the olive; all other liquids mix with one another, whereas oil does not mix, it stands alone; similarly, Yisroel do not mingle with the idolators, as it is written, "Do not marry with them."

It is clear from these sources that the purpose of the mitzvah to kindle the menorah with olive oil, is to influence Yisroel to remain sanctified and separate from the goyim—just like the oil that floats above all other liquids. Therefore, when the Greeks entered the Sanctuary they contaminated all of the oils, since their sole objective was to persuade the Jews to assimilate with them. This is contrary to the oil which alludes to the state in which Yisroel remain separate and unassimilated. Seeing as the Chashmonaim sacrificed their lives in order to separate Yisroel from the goyim, HKB"H performed a miracle for them—allowing them to kindle the menorah with pure oil.

Yosef's Segregation versus the Greek's Integration

12 We have now shed some light on the allusion of the Megaleh Amukos mentioned above. The name מליץ possesses a numerical value of 156—as does the name אנטיוכוס and the two words יוסף יוסף. As we have just explained, Yosef's sanctity counteracted the Greeks' scheme to intermingle with the Jews. As we learned from the Midrash, Yosef paved the way for all of Yisroel: "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערות ונגדרו ישראל בזכותו" "Yosef went down to Egypt and guarded himself from immorality; in his merit, Yisroel were similarly protected."

In this manner, we can also explain the Megaleh Amukos's contention that the memory of the sin of Yosef's sale was evoked by the Greek exile. Additionally, the Imrei Noam and the Tiferet Shlomo write that the Chanukah miracle served as a rectification for the sale of Yosef. We have pointed out that HKB"H arranged for Yosef to be sold into slavery and to end up in Egypt, so as to pave the way for all Yisroel to remain unassimilated and separate from the goyim. As a consequence, whenever Yisroel fail to totally separate themselves from the goyim, they evoke, chas v'shalom, the memory of the sin of Yosef's sale; for, under those circumstances, he endured the sale for naught.

7 נמצא כי בגמר הלימוד היה יוסף בן שבע עשרה שנה, ואז היה מוכן ומזומן לחיות כיהודי כשר בין הגוים, לכן הקדים הכתוב לספר: "אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן", ללמדנו כי רק אחרי שכבר למד

8 נפלא לצרף לזה מה שביאר הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע מאמר חז"ל הנזכר: "באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון". כי בתחילה חשב יוסף שיותר טוב להתלבש כמנהג המקום. כדי שלא יתרחקו ממנו בני המקום ויוכל לקרובם לעבודת ה', אבל כאשר ראה שיש לו ניסיונות קשים: "באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון", שנראתה בעיניו יותר דמות דיוקנו של אביו, שהיה לבוש כיהודי ירא שמים עם פאות וזקן, שאכן כך ראוי להתלבש כדי להיבדל לגמרי מן הגוים.

13 הגוים כשמן הזה שעולה על כל משקים, על כן כאשר נכנסו היוונים להיכל טמאו כל השמינים, כי כל שאיפתם היתה שיתערבו ישראל עמם, היפך השמן שמרמז על התבדלות ישראל מן הגוים, אולם החשמונאים מסרו נפשם כדי להבדיל את ישראל מן היוונים, לכן עשה להם הקב"ה נס, שיוכלו להדליק בשמן טהור, כדי שיוכלו להשפיע ולהאיר על ישראל להתבדל מן הגוים.

ההתבדלות של יוסף מול ההתערבות של היוונים

מעתה יאיר עינינו וישמח לבנו להבין הרמז של ה"מגלה עמוקות", כי יוס"ף בגימטריא קנ"ו כמספר אנטיוכוס וכן כמספר מל"ך יו"ן, ולפי האמור הביאור בזה, כי יוסף בקדושתו הפר את עצתם וקלקל את מחשבתם שלא יוכלו להתערב עם ישראל, כמו שלמדנו מדברי המדרש כי יוסף סלל את הדרך לכל ישראל: "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערות ונגדרו ישראל בזכותו".

בדרך זו נמשיך לבאר מה שכתב ה"מגלה עמוקות", כי בגלות יון נתעורר החטא של מכירת יוסף, וב"אמרי נועם" ו"תפארת שלמה" כתבו שעל ידי נס חנוכה היה תיקון למכירת יוסף, כי מאחר שסיבב הקב"ה מכירת יוסף למצרים, כדי שיוכלו בכל את הדרך לכל ישראל שלא יתערבו עם הגוים, נמצא לפי זה כי כל פעם שאין ישראל נבדלים ח"ו לגמרי מן הגוים, הם מעוררים בכך החטא של מכירת יוסף שהרי מתברר שלא היתה שום תועלת במכירתו.

הנה כי כן זהו ביאור הענין שבגלות יון, כאשר הרבה מישראל נתערבו עם היוונים וילמדו ממעשיהם. נתעורר החטא של מכירת יוסף משום שלא למדו מיוסף להתבדל מן הגוים, אולם כאשר שבאו החשמונאים וקינאו קנאת ה' צבאות להבדיל את ישראל מן היוונים, על ידי שהתלבשו בקדושתו של יוסף הצדיק שכבר סלל את הדרך לכל ישראל במצרים, הנה בכך היה תיקון לחטא

מכירת יוסף למצרים, שהרי נתברר שהיתה בזה תועלת גדולה לסלול את הדרך לכל ישראל.

Yosef and Yavan

חנוכה תשע"ב

קב"ל כנס

צב | פרשת וישב - חנוכה

Shvilei Pinches

Parshas Vayeshev & Chanukah

2

The Connection between Yosef HaTzaddik and the Miracle of Chanukah

To address these questions, let us begin with a revelation from the divine kabbalist, the author of the Megaleh Amukos on the Torah (Parshas Miketz) that the Greek exile served to atone for the sin of the sale of Yosef. He states: והנה... מלך יוון... חטא של יוסף בגימטריא מלך יוון... והנה חטא מכירת יוסף. In addition, he points out that the numerical value of the name יוסף equals the numerical value of the words מלך יוון, the king of Greece.

The B'nei Yissoschar (Kislev-Tevet 4,34) quotes the Megaleh Amukos and adds: ונראה לי עורר המלך הרשע הזה היה שמו אנטיוכוס כמכואר ביוסיון, הנה הוא גם כן בגימטריא יוסף זה לעומת זה—the name of the wicked king at the time of the Chanukah saga was Antiochus. The names יוסף and אנטיוכוס both share the same numerical value, 156. In fact, the Megaleh Amukos mentions this allusion himself in his sefer on Vaeschanan (#252): ילכן אנטיוכוס שהוא בגימטריא 156, שהיה מלך יוון שהוא גם כן בגימטריא יוסף.

This leaves us with the task of explaining the connection between the Greek exile and the sin of the sale of Yosef. Does the sin of the sale of Yosef have a direct bearing on the Greek exile? How did the miracle of Chanukah provide a rectification for that sin? We can start by quoting the wisest of all men (Kohellet 7,14): "יהי לעומת זה עשה האלקים". In essence, the Almighty created a perfect balance in the world; the forces of kedushah and the forces of tumah balance each other out. So, if we find a numerical value within the realm of kedushah that equals a numerical value within the realm of tumah, there is likely to be a connection; it signifies that that force of kedushah is able to counteract that corresponding force of tumah.

Following this line of reasoning, we can deduce from this insight of the Megaleh Amukos that the sanctity of Yosef HaTzaddik counteracted the negative force of the Greek exile. Therefore, the name יוסף, which equals 156, shares the same numerical value as the name of the Greek leader, מלך יוון. How nicely this clarifies the words of the Megaleh Amukos, and as the words מלך יוון, אנטיוכוס, and as the words מלך יוון, אנטיוכוס (ibid.) in explanation of the Midrash (B.R. 2,4): "וירשע זה גלות יוון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגימטריא, שהיה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל—והושך, and the darkness, at the beginning of the Torah is an allusion to the Greek exile; through their evil decrees they brought darkness upon Yisroel; they would tell them to write on the horn of an ox that they were denouncing any association with the G-d of Yisroel.

He explains, in his own incomparable way, that this is an allusion to Yosef HaTzaddik who was called an ox, as we find in the possuk (Devarim 33,17): "בבור שורו הרר לו וקרנו ראם קרנו"—in the blessings Yaakov bestows upon his sons at the end of his life, he likens Yosef to an ox. So, when the Greeks decreed that Yisroel write on the horn of an ox that they denounce any association with the G-d of Yisroel, they intended to create a schism between Yisroel and the sanctity of Yosef HaTzaddik, who is compared to an ox. To the best of our abilities, let us now explore how, indeed,

the holy Chashmonaim succeeded in overcoming the Greeks specifically by invoking the power of Yosef HaTzaddik's kedushah.

5

This, then, is the meaning of the possuk (37,3): "ישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים"—"Now, Yisroel loved Yosef more than all of his other sons, since he was born in his old age." Rashi comments on this possuk: "ואונקלוס הרגם, בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד משם"—and Targum Onkelos interprets this to mean that he was a wise son to him, because all that he had learned from Shem and Ever, he gave over to him. Rashi specifies "all that he learned from Shem and Ever"—i.e. including the lessons learned during those fourteen years on his way to Charan, preparing him to live as a Torah-observant Jew even among the goyim; this, too, he gave over to Yosef since he perceived through divine inspiration that Yosef, too, would need to know how to live among the goyim as a Torah-observant Jew. This concludes his explanation.

6

Based on our earlier discussions, we can add: "באותה עשה באתה וירקנו של אביו ונראתה לו"—"at that moment, the image of his father came and appeared to him in the window"—this means that he recalled the lessons his father taught him beginning at the age of three—how to live as a righteous Jew even while living among the goyim. These were the Torah lessons that Yaakov himself learned in the Beis Midrash of Ever and served him well while living with the evil Lavan—allowing him to remain separate from Lavan and not to be influenced by his evil ways. This is the image of his father that Yosef HaTzaddik saw in the window reminding him of the lessons he had been taught concerning how to handle the difficult situation he faced at that moment.

נקדים המקור לדברי רש"י שהשליכו את יוסף לבור שיש בו נחשים ועקרבים, בגמרא (שבת כב.) בתוך הסוגיא העוסקת בכל עניני חנוכה בהלכה ובאגדה:

"אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום, נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי. ואמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום, מאי דכתיב והבור ריק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור ריק, איני יודע שאין בו מים, אלא מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו."

וכבר נתייגעו כל המפרשים לבאר, מהו הקשר בין שני מאמרים של רבי תנחום, מאמר א): "נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה", מאמר ב): "והבור ריק אין בו מים... מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו". זאת ועוד, מאחר שכל הסוגיא שם עוסקת בעניני חנוכה, מה ראו מסדרי הגמרא להביא המאמר של רבי תנחום, שהשבטים השליכו את יוסף אל בור שיש בו נחשים ועקרבים, אשר בהשקפה ראשונה אין לו שום קשר לחנוכה.

התפלא על כך הגה"ק מאוסטרובצה, הלא כל ס"ג שנים שהיה יעקב בבית אביו ואמץ למד תורה בבית מדרשם של שם ועבר, כמו שכתוב (כראשית כה כז): "ויעקב איש תם יושב אהלים". ופירש רש"י: "יושב אהלים, אהלו של שם ואהלו של עבר". מה ראה אם כן יעקב בשעה שברח מעשו הרשע ונצטווה מאביו ואמו ללכת לחרן, לשבת י"ד שנים בבית מדרשו של עבר ללמוד תורה.

אך הביאור הוא כי לפני שברח יעקב מעשו הרשע כשישב בבית אבא, למד בבית מדרשם של שם ועבר איך להיות בן תורה ועובד ה' בין יהודים כמותו, אולם כאשר ברח מבית אבא ללכת לחרן לחיות שם בין רשעים גדולים כלבן הארמי וחברת מרעיו, הלך מבודד לבית מדרשו של עבר ללמוד שם י"ד שנים, איך לחיות כיהודי בן תורה ועובד ה' בין גוים שלא ללמוד כלל ממעשיהם.

כדרך זו הוא ממשיך לבאר, כי יעקב אבינו הרגיש ברוח קדשו כי יוסף הצדיק יצטרך לשהות במקום טומאה בין גוים, לכן למד עמו את חלק התורה שלמד י"ד שנים בבית מדרשו של עבר, איך לחיות כיהודי כשר ירא שמים בין הגוים. והנה מנהג ישראל תורה שמתחילים ללמוד תורה עם ילד בהיותו בן ג' שנים, לכן המתין יעקב אבינו עד שיוסף היה בן ג' שנים, ואז למד עמו י"ד שנים אותו חלק התורה, שגם הוא למד י"ד שנים בבית מדרשו של עבר, איך להיות יהודי כשר בין גוים.

נמצא כי בגמרא הלימוד היה יוסף בן שבע עשרה שנה, ואז היה מוכן ומוזמן לחיות כיהודי כשר בין הגוים, לכן הקדים הכתוב לספר: "אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן", ללמדנו כי רק אחרי שכבר למד

9 Now, come and see how this was the key to Yisroel's redemption from Egypt. As the Midrash states (V.R. 32.5): "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה, ונגררו ישראל בזכותו, אמר רבי חייא בר אבא, כדאי היה גדרו ערוה בעצמו שגואלו ישראל על יו"י" and guarded himself from immorality; in his merit, Yisroel were similarly protected. Rabbi Chiya the son of Abba said, Yisroel deserved to be redeemed in the merit of their avoidance of immorality alone. As already explained, Yosef was able to sanctify himself in Egypt due to the lessons he learned with Yaakov concerning how to sanctify oneself as a Jew even when surrounded by goyim.

We see from here that this was the divine plan. The brothers, who were all righteous individuals, sold Yosef into slavery, so that he could pave the way for all of Yisroel—so that they could sanctify themselves and remain devout Jews even when living among the goyim. In this merit, they were delivered from Egypt. This in fact is what Yosef meant when he said to his brothers (Bereshis 50.19): "אמר אליהם יוסף אל תיראו כי תחת אלקים אני, ואתם תשבתם עלו רעה אלקים: But Yosef said to them, "Fear not, for I am instead of G-d? Although you intended me harm, G-d intended it for good... in order to keep a nation alive."

10 The Ramban teaches us a fundamental principle in parshas Lech Lecha (Bereshis 12.6). Before any miracle can occur, it is necessary to perform a symbolic action below in order to trigger the miracle above: "ירד כי כל גזירת עונן כאשר תצא מכת הגזירה אל כוהל דמיון תהיה הגזירה" The Sifra posits a similar concept (Bamidbar 20.8): "אמרו ישרוהו האיל יתברך על ידי עברו עם הקדמת איזו תנועה מסודרת" He explains that raising a staff or striking the rock are examples of such symbolic gestures.

This now sheds light on the matter of why HKB"H arranged for the brothers to throw Yosef into a pit devoid of water, yet which contained snakes and scorpions. It is known that "snakes and

scorpions" allude to the wicked. The Zohar hakadosh teaches us (Ki Tetzei 279): "אבל נחשים ועקרבין יש בו... דור דרשנים מלא נחשים ועקרבין, רמאים כנחשים, ועקרבין רעקין מלי ועקרבין יש בו... דור דרשנים מלא נחשים ועקרבין, רמאים כנחשים, ועקרבין רעקין מלי" snakes allude to deceitful cheats, while scorpions allude to those that disregard the Rabbis' instructions.

Seeing as the entire purpose of Yosef being sold into slavery was so that he would remain righteous despite the hostile, impure environment in Egypt—represented by the snakes and scorpions—it was necessary for the brothers, even unwittingly, to perform this symbolic gesture of throwing him into a pit filled with snakes and scorpions. Yosef's miraculous rescue from that pit and his survival among the snakes and scorpions in Egypt paved the way for all of Yisroel to maintain their sanctity during their exile in Egypt.

The Greeks Wished to Intermingle with Yisroel

11 Continuing along this path, let us now address the issue of how Yosef HaTzaddik's sanctity nullifies the negative force of Greece. In the formula of the "על הנסים" instituted by the holy Chashmonaim, we recite: "בשעמרה מלכות יון הרשעה נגד עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקיך" "when the wicked Greek regime rose against Your people Yisroel attempting to make them forget Your Torah and to compel them to abandon the statutes of Your Will." It is apparent that the Greeks desired and attempted many different ways to make Yisroel forget Hashem's Torah.

We are taught by our holy sources that the Greeks had a very different agenda than the wicked Hasmonean. Whereas he sought to annihilate all of Yisroel, the Greeks attempted to intermingle with the Jews. They wanted the Jews to adopt their impure and unholy lifestyle, so that they would eventually abandon Hashem's Torah—in the sense of (Yehilim 106.35): "וילמדו ממעשיהם" "But they mingled with the nations and learned from their deeds." As a result, the historian Josephus attests to the fact that many Jews became Hellenized. This led to the rebellion headed by the priestly Chashmonaim, descendants of Aharon HaCohen, to avenge the honor of Hashem and to sacrifice their lives in order to separate the people of Yisroel from the Greek influence.

This provides us with an amazing insight into why HKB"H chose to perform a miracle for Yisroel at that time—allowing them to kindle the menorah specifically with pure olive oil. The Gemarah elaborates (Shabbos 21:):

We can explain the matter based on the teaching of the Midrash in parshas Tetzaveh (S.R. 36.1): "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך... מה ראה ירמיהו למשול אבותיו בזה, אלא כל המשקין מתערבים זה בזה והשמן אינו מתערב אלא עומד, כך ישראל אינם מתערבים עם העובדי כוכבים שנאמר ולא תתחנן בסי" וישראל, and they should bring you pure, olive oil—why did Yirmiyah compare our forefathers to the olive; all other liquids mix with one another, whereas oil does not mix, it stands alone. Similarly, Yisroel do not mingle with the idolators, as it is written, "Do not marry with them."

It is clear from these sources that the purpose of the mitzvah to kindle the menorah with olive oil, is to influence Yisroel to remain sanctified and separate from the goyim—just like the oil that floats above all other liquids. Therefore, when the Greeks entered the Sanctuary they contaminated all of the oils, since their sole objective was to persuade the Jews to assimilate with them. This is contrary to the oil which alludes to the state in which Yisroel remain separate and unassimilated. Seeing as the Chashmonaim sacrificed their lives in order to separate Yisroel from the goyim, HKB"H performed a miracle for them—allowing them to kindle the menorah with pure oil.

Yosef's Segregation versus the Greek's Integration

12 We have now shed some light on the allusion of the Megaleh Amukos mentioned above. The name מליך possesses a numerical value of 156—as does the name אנטיוכוס and the two words יו"י. As we have just explained, Yosef's sanctity counteracted the Greeks' scheme to intermingle with the Jews. As we learned from the Midrash, Yosef paved the way for all of Yisroel: "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגררו ישראל בזכותו" "Yosef went down to Egypt and guarded himself from immorality; in his merit, Yisroel were similarly protected."

In this manner, we can also explain the Megaleh Amukos's contention that the memory of the sin of Yosef's sale was evoked by the Greek exile. Additionally, the Imrei Noam and the Tiferet Shlomo write that the Chanukah miracle served as a rectification for the sale of Yosef. We have pointed out that HKB"H arranged for Yosef to be sold into slavery and to end up in Egypt, so as to pave the way for all Yisroel to remain unassimilated and separate from the goyim. As a consequence, whenever Yisroel fail to totally separate themselves from the goyim, they evoke, chas v'shalom, the memory of the sin of Yosef's sale; for, under those circumstances, he endured the sale for naught.

8 נפלא לצרף לזה מה שביאר הרה"ק רבי יצחק מזוארקא ז"ע מאמר תז"ל הנזכר: "באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון". כי בתחילה חשב יוסף שיתור טוב להתלבש כמנהג המקום, כדי שלא יתרחקו ממנו בני המקום ויוכל לקרבם לעבודת ה', אבל כאשר ראה שיש לו ניסיונות קשים: "באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון", שנראתה בעיניו יתור דמות דיוקנו של אביו, שהיה לבוש כיהודי ירא שמים עם פאות וזקן, שאכן כך ראוי להתלבש כדי להיבדל לגמרי מן הגוים.

13 הגוים כשמן הזה שעולה על כל משקים, על כן כאשר נכנסו היוונים להיכל טמאו כל השמיים, כי כל שאיפתם היתה שיתערבו ישראל עמהם, היסך השמן שמרמז על התבדלות ישראל מן הגוים, אולם החשמונאים מסרו נפשם כדי להבדיל את ישראל מן היוונים, לכן עשה להם הקב"ה נס שיוכלו להדליק בשמן טהור, כדי שיוכלו להשפיע ולהאיר על ישראל להתבדל מן הגוים.

ההתבדלות של יוסף מול ההתערבות של היוונים

מעתה יאיר עינינו וישמח לבנו להבין הרמז של ה"מגלה עמוקות", כי יוס"ף בגימטריא קנ"ו כמספר אנטיוכוס וכן כמספר מל"ך יו"י, ולפי האמור הביאור בזה, כי יוסף בקדושתו הפר את עצתם וקלקל את מחשבתם שלא יוכלו להתערב עם ישראל, כמו שלמדנו מדברי המדרש כי יוסף סלל את הדרך לכל ישראל: "יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגררו ישראל בזכותו".

בדרך זו נמשך לבאר מה שכתב ה"מגלה עמוקות", כי בגלות יון נתעורר החטא של מכירת יוסף, וב"אמרי נועם" ו"תפארת שלמה" כתבו שעל ידי נס הנטה היה תיקון למכירת יוסף, כי מאחר שסיבב הקב"ה מכירת יוסף למצרים, כך שישלול בכך את הדרך לכל ישראל שלא יתערבו עם הגוים, נמצא לפי זה כי כל פעם שאין ישראל נבדלים ה"ו לגמרי מן הגוים, הם מעוררים בכך החטא של מכירת יוסף שהרי מתברר שלא היתה שום תועלת במכירתו.

הנה כי כן זהו ביאור הענין שבגלות יון, כאשר הרבה מישראל נתערבו עם היוונים וילמדו ממעשיהם, נתעורר החטא של מכירת יוסף משום שלא למדו מיוסף להתבדל מן הגוים, אולם כאשר שבאו החשמונאים וקינאו קנאת ה' צבאות להבדיל את ישראל מן היוונים, על ידי שהתלבשו בקדושתו של יוסף הצדיק שכבר סלל את הדרך לכל ישראל במצרים, הנה בכך היה תיקון לחטא

מכירת יוסף למצרים, שהרי נתברר שהיתה בזה תועלת גדולה לסלול את הדרך לכל ישראל.

ועתה בא וראה כי החשמונאים הכהנים שקינאו קנאת ה' צבאות, להבדיל את ישראל מן היוונים בבחינת השמן שעולה על כל משקים היו משכבט לוי, והנה לוי המובחר שבשבטים היה לו חלק נכבד במכירת יוסף למצרים, כדי לסלול בכך את דרך ההתבדלות לכל ישראל, ולכן בחטא העגל כאשר נתערבו ישראל עם הערב רב עמדו שבת לוי בקדושתם, וכן כאן בנס חנוכה זכו להילחם כנגד היוונים ולהבדיל את ישראל מהם.

6) סמיכות שני המאמרים של רבי תנחום

מעתה יומתק להבין הסמיכות בין שני המאמרים של רבי תנחום: "נד של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה... והבור ויק אין בו מים... מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו". על פי מה שפירש רש"י הטעם שלמעלה מעשרים אמה פסולה: "דלא שלטא בה עינא למעלה מעשרים אמה וליכא פרסומי ניסא".

ויש להוסיף בזה תבלץ לפי מה שכתב המגיד הקדוש מקוזניץ זי"ע ב"עבודת ישראל" (דרוש לחנוכה), כי על ידי ההסתכלות בנרות חנוכה אנו מתקנים הפגם בעינים, ובלשון קדשו: "ההכנה בהנוכה על הימים הנאים אחריהם טבת ושבת שהם ימי שובבי"ם... על פי הסתכלות בנר חנוכה לראותם בלבד, לתקן כל אחד מה שפגם מעודו בראיית עין".

ונראה לבאר הענין שצריך לקדש את העינים דוקא בחנוכה, כי היות שביטול קליפת יין בחנוכה היה בזכות קדושתו של יוסף בנימטריא מל"ך יו"ן. על כן צריך לקדש את העינים בחנוכה כדי שנוכה להתדבק בקדושת יוסף הצדיק, שעמד בקדושתו במצרים על ידי שמירת עינים, כמבואר במדרש (ב"ד צח יח) על הכתוב (בראשית מט כב):

"בן פורת יוסף בן פורת עליו עין בנות צעדה עליו שור - את מוצא בשעה שיצא יוסף למלך על מצרים, היו בנות מלכים מציאות עליו דרך החרכין, והיו משליכות עליו שירין וקטליון ונזמים וטבעות, כדי שיתלה עינו ויביט בהן, אף על פ"כ לא היה מביט בהן".

וזהו ביאור סמיכות שני המאמרים: "נד של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה", משום שאינו יכול להסתכל על הנרות ולקדש את העינים, ועל זה בא לפרש מדוע צריך לקדש את העינים בחנוכה: "מאי דכתיב והבור ויק אין בו מים... מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו".

וקשה מדוע סיבב הקב"ה שישליכו את יוסף אל בור שיש בו נחשים ועקרבים, ועל כרחק כדי לעשות בכך פועל דמיון שישלול את הדרך לכל ישראל, שבכל הגלויות יתבדלו מכוחות הטומאה שהם בבחינת נחשים ועקרבים, הנה כי כן מטעם זה צריך שתשלוט העין בנר חנוכה כדי לקדש את העינים, ועל ידי זה נזכה להתחבר עם קדושת יוסף הצדיק להתבדל מן הגוים.

Hashem's honor and separating Yisroel from the Greeks—in effect, reestablishing the sanctity of Yosef who already paved this path, for all of Yisroel in Egypt—a rectification of the sin of the sale of Yosef was realized. Their heroic actions revealed that Yosef's ordeal was not suffered in vain—his behavior in Egypt did, in fact, establish a pattern for all future generations of Yisroel.

ובכן זהו הלקח הנשגב שאנו חייבים ללמוד מפרשת השבוע פרשת וישב, איך שיוסף הצדיק היה לבד במצרים ובכל זאת עמד בקדושתו, וגם אגחנו בכל מקום שאנו נמצאים בגלות בין הגוים, אנו חייבים להידבק בקדושת יוסף הצדיק, שלא להתחבר עם הגוים ולא ללמוד ממעשיהם, וכך אנו עושים הכנה נפלאה לקראת שמונה ימי חנוכה, שתקנו חכמינו ז"ל על הניצחון של החשמונאים על היוונים בכח קדושתו של יוסף הצדיק.

שח אור פני חיים | נקו ה' ח"ת הכהן

ועל דרך זה הוא להיפך, שכאשר האור מאיר ליהודי אין יצר הרע שולט עליו, שרק בזמן החשכות שולט היצר הרע, כמו שמרומנו בספוק "תשת חושך והיה לילה בו תרמש כל חיתו יער" (תהלים קד, כ), היינו, שבעת שהקדוש ברוך הוא שם את החושך מתעוררים כוחות הסטי"א והיצרים האפלים, אבל כש"תזרח השמש" ושם כב, כאשר מאיר האור ליהודי, "יאספון", אין יצר הרע, כי רואה האדם את האפסיות שבכל עניני העולם הזה. וזה כונת המדרש להורות לנו שזו אכן מטרת היצר הרע, להחשיך עיני היהודי לבל יראה אור באורו יתברך, וכמו שאמרו צדיקים על הפסוק בתהילים "עינים להם ולא יראו" (קטו, ה), שכאשר משתמשים עם היעניים להם, היינו להנאת עצמם תאוות עולם הזה, יוצרים מסך ומבדיל "ולא יראו", את אור האלקות, וכן אם "אזנים להם", בשביל הנאת עצמם, "ולא ישמעו" את קול ה', כי אמנם בעת תזרח השמש, כאשר אור לו ליהודי אין יצר הרע, אבל היצר הרע מתגבר לפגום את אבריו של כל אחד מאתנו ואת עיני החשיכו לבל יראה את אור האלקות.

11 חנוכה חלוקה והלבוב

אמה, ולא עוד אלא שהנר מושך את העין נחשבות של הלילה לראות הנר. והנראה כזה דרך מוסר, כי אין העיני נגרות חנוכה רק שהאדם יראה את הנר, אלא יש ענין שהנר יאיר עד למטה אל תוך לב האדם, והנר יאיר לו את הדרך באפילה, והוא אור להאיר בתוכם, ליתן האדם דרך ומצוא ח"ך הבורח, ואה"י יכולין לראות הנר למעלה מעשרים, אבל אינו מאיר לו את הדרך.

זאת ועוד יומר, ענין הנר הוא גם לדקוק לאור הנר החורין והסקרין שבמחן לב האדם, לראות במקומות המושך שבו, ולראות הפגמים שיש ולתקנם, נר חנוכה הוא נר ה' נשמת אדם מושך כל חדרי צדן, הנר עשוי לחפש בו, וא"ל לחפש בנר שהוא למעלה מעשרים, הגם שרואים את הנר אבל אין הנר

מאיר לו לראות בחורין וסקרין, זה טעם נר חנוכה להיות לו נר יפה לבדיקה, לבדוק בו מעמקי הלב ולעשות תשובה על פסוקו וחיו. ימי החנוכה הם ימי תשובה, בשפת אמת (מטעם מר"ח ד"ה איהא חנוכה) איתא דלכן מלוקים על הפתח כי זימי החנוכה פותח הקב"ה פתח חדש לבעלי תשובה לשבוע להשי"ת ולתקן את הכל, כמו שא"ל לעת הנס עשו בני ישראל תשובה ועי"ז המשיכו הנס ומינוך בית המקדש באור חדש של במקום שנעלי תשובה עומדים, והנר זה נשאר לכל הדורות כי ימי החנוכה יכולין לשבוע אל ה' נכוחות חדשים וכוחות של נס שהוא למעלה מדקך הטבע. ונר חנוכה משייע לאדם לחפש בחורין וסקרין ולראות מה שצריך תיקון ולגער את הרע בלבו לאור הנר, לשרוף את הטפלות ולהלביב את חלק הטוב שיש לו.

25

הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד.

ויש להבין הכוונה במאמר 'אלא לראותן בלבד' והיה די לומר 'ואין לנו רשות להשתמש בהן' ותיבות 'אלא לראותן בלבד' נראה כמיותר.

ויש לומר הכוונה בזה, בהקדם מה שאמרו בגמ' (שבת כג.) "הרואה נר של חנוכה צריך לברך", וכן נפסק בשו"ע (ארי"ח סי' תרעו סי"ג), וענין זה צריך ביאור, שלא מצינו כן בשאר כל המצוות שתקנו לברך על הראייה בלבד, ומפני מה במצוה זו של נר חנוכה תקנו רז"ל שגם הרואה מברך (ראה חוסי' סוכה פז. ד"ה הרואה).

ויש הענין בזה, דהנה איתא בקדמונים (ראה מגלה עמוקות ואחתנו אופן רוב) דחנוכה רומז על קדושת יוסף הצדיק, והענין הוא, דאיתא (ראה מגילת אנטוכוס: פל הטורים בראשית כז, כג) שהיונים גזרו לבטל מבני ישראל מצוות שבת מילה וטבילת גדה, והיינו מכיון ששלוש מצוות אלו רומזים לקדושת יוסף הצדיק, ורשעים אלו ידעו שעיקר קיומם של ישראל בגלות המד הוא ע"י התחזקותם וההירוחם בקדושת יוסף הצדיק, ולכן התאמצו בכל כוחם לבטל מבני ישראל קדושה זו, בכדי שיהא ביכולתם להתגבר על ישראל ח"ו, ולכן גזרו לבטל דייקא ג' מצוות אלו הרומזים על קדושת יוסף הצדיק (ראה רמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"א).

הצדיק כאמור, ולכן תקנו רז"ל לברך גם על ראייה נרות חנוכה, כשם שבחלקו של יוסף נמשכה הקדושה אפילו על ידי ראייה בלבד, מכיון שיוסף הצדיק קידש את עיניו והתקדש עצמו בקדושת הראייה.

ולכן איתא בספרים הק' (ראה צנזרת ישראל דרוש לתוכה ד"ה ובלא חזי) שע"י הסתכלות וראיית נרות חנוכה, יכול כל אחד לתקן מה שפגם בראיית עיניו, שכן חנוכה רומז לקדושת יוסף הצדיק, וביוסף הצדיק מצינו שבשכר שקידש הראייה נתקדשו כל המקומות שרואים משם המשכן, שבחלקו, ולכן ע"י ההסתכלות בנרות חנוכה * יכול כל אחד לתקן מה שפגם בעיניו ולהתקדש בקדושת יוסף הצדיק.

ודרו כוונת המאמר "הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהן", והוסיף לומר "אלא לראותן בלבד", לרמו שבמצות נר חנוכה נמשכה הקדושה אפילו על ידי ראייה בלבד, וע"י ההסתכלות וראיית נרות חנוכה יכול כל אחד לתקן מה שפגם בראיית עיניו, והיינו מכיון שתנוכה רומז לקדושת יוסף הצדיק, וביוסף הצדיק מצינו שבשכר שקידש הראייה נתקדשו כל המקומות שרואים משם אח המשכן שבחלקו, ולזה הוסיף לומר "אלא לראותן בלבד", לרמו שקדושת נר חנוכה נמשכה גם בראייה בלבד, וע"י ההסתכלות וראיית נרות חנוכה, יזכים לתקן מה שפגם בעיניו ולהתקדש בקדושת יוסף הצדיק.

קיד הלקח חנוכה והלבוב

26

אמנם בני ישראל מסרו נפשם על קיום שלש מצוות אלו, והתגברו על עצת היוונים, והתחזקו והתרכקו בקדושת יוסף הצדיק, ולכן עשה להם השי"ת נס כשמן דייקא, שבוה נרמז ג' מצוות אלו, שכן (שבת פ"א ל"ה) דהוה ראשי תיבות "שמן", ונהשי"ת סיבב להם הגס שמצאו "פך אחד של שמן שהיה מונח כחותמו של כהן גדול" (שבת כא.), שהוא בבחי' "שפתי כהן ישמרו דעת" (מלאכי ב. ה), ואמרו רז"ל (שבת לא.) "ורעת, זה סדר טהרות", וכמו"כ היה הגס בשמן זית הרומז על קדושת יוסף הצדיק, כמו שפירש רש"י על הפסוק (ההלים קכח. ג) "בניך כשתלי יזחים סביב לשולחנך" - "מה יזחים אין להם הרכבה כך אין בבניך פסול" (וראה מדרש שוה"ט ההלים קכח: ירשלמי כלאים פ"א ה"ז: חיקוי' תיקון יט מא.), והיינו שיהיה רומז לקדושת יוסף הצדיק, להורות שבזכות מסירתו נפשם של בני ישראל להתקדש בקדושת יוסף הצדיק, וכו' לנס חנוכה כאמור, ולכן רומז חנוכה על קדושת יוסף הצדיק.

23

24

והגדו שנינו (נחמ"ס ע"ב) "באו לשילה וכו' קדשי קדשים נאכלין לפניו מן הקלעים, וקדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה", ופירש"י "בכל הרואה, במקום שרואין משם את שילה", ובגמ' (שם ק"ח:) אמרו הטעם לזה, מפני מה במשכן שילה היו נאכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל מקום שרואין משם את שילה, "די אבהו אמר אמר קרא (בראשית מט. כג) 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו, תזכה ותאכל כמלא עיניה", והיינו שבמשכן שילה * שהוא בחלקו של יוסף, אכלו שם קדשים קלים בכל מקום שרואין משם את שילה, מכיון שיוסף הצדיק התקדש עצמו בקדושת הראייה.

ובערי"ן אמרו במדרש (במ"ר י"ד. ה) "כמה דתימא (בראשית שם) 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', שעילם עינו מאשת פוטיפר ומן המצריות, 'בנות צערה עלי שור' (שם), ולפיכך עלי שור, אמר ר' ראובן מהו עלי שור, אמר הקב"ה עלי לשלם שור אותה העין, כיצד, שנו רבותינו שהיו אוכלים במקדש קדשים קלים תוך החומה לפנים מחמת ירושלים, אבל בשילו שהיה חלק יוסף אוכלין אותן בכל הרואה", והיינו שבשכר זה שיוסף הצדיק קידש את עצמו בקדושת הראייה, וזה שבמשכן שילה שהיתה בחלקו, נמשכה הקדושה אפילו על ידי ראייה בלבד, ובכך המקומות שמשם היה נראה משכן שילה, הותר לאכול קדשים קלים.

ובזה יש לומר הענין שתקנו רז"ל לברך בחנוכה גם על הראייה בלבד, מה שלא מצינו כן בשאר כל המצוות לברך על ראיית המצוה, כי חנוכה רומז על קדושת יוסף הצדיק, ובני ישראל וכו' לנס חנוכה מכיון שהתקדשו בקדושת יוסף

ידוע מספרים הקדושים שאור הגנוח יש בהם * יכולת לטוהר עינים של האדם, לנער הרע שיש בעיני האדם, שזמתי פעם מרופא ח' ז"ל שיש יכולת לראות בעיני האדם כל ראי' שראה מעולם, כי הכל נרשם שם, והאדם בעצמו יכול לידע זאת, כי יכולתו לראות נמוחו דמות של כל דבר שראה פעם כאילו הוא רואה זה עכשיו, כי הכל הוא כאלו ראה אותו עכשיו, והאדם רואה למחוק הרבה רשימות מעיניו ומוחו שיטהר עצמו כאילו לא ראה דברים אלו

מעולם, ואור הגנוח יש בה נח נפלא שיכולת אש השורף בהם לטוהר העינים.

ויש לפרש לפ"י מה שאומרים אלא לראות בלבד, כי יש תשמיש גדול בנרות, תשמיש של טהרה העינים, אלא לראות בלבד, מיעוט אחר מיעוט לרבות, התשמיש הוא לראות * הנרות ולקדש ע"י הנרות כנ"ל, וזה הוא התשמיש המיוחד של הנרות.

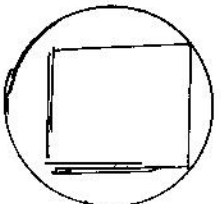
ידועים דברי המאור עינים (פר' מקץ דרוש לחנוכה ד"ה זמן) שמצות נר חנוכה הוא הכנה לביאת משיח כדכתיב (ההלים קלג. ח) ערכמי נר למשיחי, עיי"ש בדב"ה"ק, ואולי יש לומר שאנו מתפללים כל יום ותחזינה עינינו בשוכן לזיון ברחמים, אנו לריכס רחמים מרובים שנוכל לראות בעינים שלנו שיבת זיון, ולראות בעינים כאלו, שראו מה שראו, אה הקדושה הנפלאה של משיח לדקינו, לראות המחזה שהיה באופו עם, ולכן נרות חנוכה * הם הכנה למשיח לדקינו שיבגלה צמח"ב, כי מטרה העינים שלנו שנוכל לראות בהם משיח לדקינו, וכדכתיב כי עין צעין יראו, ותנוכה מכין לנו העינים לראות הגלוי הנפלא צמח"ב.

והבור ריק אין בו מים אבל נחשים ועקרבים
 יש בו, המפרשים הקשו האין זה
 שייך שלא ראו השבטים שזרקו את יוסף
 הצדיק למקום נחשים ועקרבים, וכן יהודיע
 כתב שלא היו הנחשים והעקרבים צדור עלמו,
 שהרי המורה מעיד שהוא ריק, רק בתורין
 * וסדקין של הבור היו טמונים נחשים ועקרבים,
 והשבטים בהצטעם אל הבור ראו שהוא ריק,
 כי לא היו יכולים לראות למוך התורין
 והסדקין, ולא זרקו אותו לנחשים ועקרבים,
 ולכן חשבו שזרקו אותו אל מקום שאין בו
 סכנה.

ובזה יש לבאר המקך ומיכות של צ'
 המימרות, דכמו שגר חנוכה למעלה
 מעשרים פסול, אף שראים הנה אבל אי
 אפשר ש"י אור הנה ידוק ויראה למוך
 המורין והסדקין, כן צבור ראו השבטי י"ה
 מוך הבור אבל לא התורין והסדקין.

ורמז גדול טמון כאן, כי ידוע מה שפירשו
 * בספרי מוסר שהאדם חושב כי יכול
 להיות בור ריק, היינו במצב של ריקות ממורה
 ואעפ"כ ישאר ריק מדברים אחרים, כל אחד
 חושב כן, הן צבור ישיבה, הן אבדן והן בעלי
 נחיים, ולא יתמלא הבור בדברים המזיקים,
 אבל זה אינו, כי אם האדם הולך בעל כמו
 בור, ומים אין בו - אין מים אלא תורה, או
 חז"ל אמרו לנו כי בודאי נחשים ועקרבים יש
 בו, יש בו דברים המתממים אותו לדבר עבירה
 * כחמימות ארם הנחש, ויש בו קליפת עקרב
 המקרר לדבר מצוה, רק היצ"ר בכוחו
 להטעות את האדם שלא יראה אלו הנחשים
 ועקרבים, כי הם מונחין בתוך מורין וסדקין
 שיש בו, כי הם טמונים בתוך האדם ואין
 האדם מכיר את הסכנותיו.

והקב"ה נתן לנו נרות חנוכה, להאיר את
 הנשמה, ולהיות חופש כל מדרי
 בען לאור הנרות, לראות הדברים הטמונים
 בתוך האדם, שיהא יכולתו לשוב עליהם,
 כדברי השפה אמת כי צימים אלו יש פחח
 * חדש של חסונה, כי נפתחים מקומות שלא
 ראה עד עכשיו שיש לשוב עליהם, והאדם
 נרץ לנצל את הימים האלו, ולבדוק לאור הנה
 ולהלכיז אור הנשמה, לסלק הדברים
 המפרעים.

והלבוש תנוכה הלקח

באור גדליהו לאחמ"ו וללה"ה מכאן ענין
 גלות יון, וחז"ל ע"ס דלימא צפסה"ק
 (עי' שם אמת ישן חמ"ו ד"ה צדקת) שהד'
 מלכות הן כנגד ד' עבירות חמורות, הן
 עבירות שעליהם נאמר יהרג ולא יעזור, ועבירות
 לשון הרע, כי כמו שהד' מלכות הן נגד ד'
 מיני רע והעדר שיש בעולם, כן אלו ד' עבירות
 יש להם כח של אומדן מיני רע והעדר,
 * ומבואר שיון הוא נגד שפיכת דמים, ולפי
 פשוט אינו מובן איך בא יון לשפיכת דמים,
 * הלא יון הוא קולטור [מרכות] יופי, ובחמ"ו
 הגויס נקראת תקופת יון תקופה של חכמה,
 ומה ענינה לשפ"ד, הלא ראו להגדיל ענין
 החכמה יופי הגוף ושכלול כוחות הגוף, ואין
 שייך זה להריגה ולאבידת כוחות האדם?
 כשנתבונן בזה נראה שיש כאן הבנה עמוקה
 כמה שנקראת יון בשם שפיכת דמים, ויסוד

נשמת חיים, ואמרו חז"ל (ספר הפליאה ד"ה שאל
 משה) ומאן דנפח מדליה קא נפח, והוא החיות
 הפנימי שיש בכל איש ישראל, וכשמסלק זו
 * הבורה הפעמית או נקרא שפ"ד, זה המכונן
 כמה שאמרו חז"ל גדול המתחילו יותר
 מהבורג, ומבאר המהר"ל שזה באמת ענין
 של הריגה, שמוציא ממנו החיות הפנימי, אלא
 שהמציין יראה ויצן שזה עוד יותר גרוע
 מהריגה, שזה שפיכת דמים נגחי שמוציא
 החיות האמיתי ממנו, ולכן נקרא חכמת יון
 * בשם חכמת הילוניות, היינו שנותקים את
 החייוניות של כל דבר, ומצטלים הפנימיות של
 החכמה, ואת זה הם רצו להשפיע על חכמת
 המורה לקחת החייוניות ולצטל הפנימיות ממנו.
 אלו דבריו של אחמ"ו וללה"ה ע"ס.

ההנהגה מכפרין, ומבואר ע"ס דכחנות מכפרים
 על שפיכות דמים, ולכן היו הפחילות של
 * המעורה דייקא מכחנות כי זה הוא הכח של
 המעורה, להאיר תוך החשכות של יון שהוא
 שפ"ד, ואור זה נהפוך ע"י הכחנות שהוא
 מקנה ומכפר עון שפ"ד, ויש לציין שבפסקי
 חומ' (ובח"ס ע"ס אור נר) כתבו שאינו מכפר על
 גוף העבירה רק על אבירייהו, ומביא כמה
 ענינים וא' מהם הוא מלוא בריות, ומצינו
 בשו"ע (יו"ד סי' קס"ג) לשון חז"ל שהמלוה
 בריות צ"ר באלקי ישראל, והוא מתאים ע"ס
 הלשון שאמרו חז"ל (ב"ר ג' ד) על היונים
 כתבו לכם על קין השור שאין לכם חלק
 באלקי ישראל.

נתעוררתי היום מספר א' לעיין בדברי
 האבן עזרא (שמות ס"ו) צפ"י
 לשון כחנות השבן, משבן כפשוטו היינו שהוא
 עשוי משבולת, ומביא ע"ס דברי רבינו סעדיה
 * גאון שהוא כחמות צורת המטבע מרובע בתוך
 העגול, ויש להסביר דברי רבינו סעדיה גאון
 למה דוקא ה"י הכחנות מרובע בתוך העגול,
 ונתזר על מה שכבר אמרנו בענין עיגול
 וריבוע באופן אחר, השל"ה הק' בתולדות
 אדם (שער הגדול אות כ"ג כ"ד) מבאר האות ס'
 והאות ס' שא' עגול וא' רבוע, ובתוך דבריו
 * מבאר שגבול חלומו על עניני עוה"ו, שכל
 עניני עוה"ו הם עגולים, השמים והארץ, וכל
 הנצברים הם עגולים, והעיגול מרמז על עוה"ו
 כפי הפמחה החיזוי של העולם, וכדברי הר"ן
 בנדרים (כ"ה ד"ה לתק) על המשנה של נדרי
 הנאי שמיא בשם הירושלמי (מדרס ס"ג ה"ג)
 כי אין דבר מרובע בצריאה, נמלא כי העיגול
 * מרמז על הטבע, ויש לרמוז שיון בגימטריא
 בגלל כדלימא צפסה"ק (עי' שם אמת חנוכה
 חרס"א ד"ה כשעמדה), כי הוא מאמין בטבע

והגה מובן מאליו שאם יסוד גלות יון משך
 שייך לשפ"ד, או הגאולה ממנה והנה
 של הגאולה הוא דייקא בענין הסיפן, ולכן
 * ה"י הנה כחמות שהוא הסיפן משפ"ד, כי
 (ענין המעורה מרמז לאור הפנימי שטמון בכל)
 דבר, ולהאיר אור הפנימי, אור בגימטריא ה'
 להביא לידי גלוי הפנימיות שטמון ונגח בכל
 דבר, והנה מצינו בדברי הרמב"ם (פ"ח מעלו
 המקדש ה"ו) שכתב כחמות כהנים הדיעות
 לשכלו היו עושין מהן פחילות למעורר חמדי,
 וביארו הנו"כ (ע"ש בנכ"מ ועוד) שמקור דברי
 הרמב"ם מהמשנה בסוטה (נ"א), מכלאי מנכסי
 כהנים ומהמייניהן מהן היו משקיעין ובהן
 היו מדליקין, ובחוס' (שם ד"ה מכלאי) הקשו
 למה לא חשבו כחמות שגם היא הייתה של
 * ע"ש, ולכן כתב הרמב"ם שמהכחמות היו עושין
 פחילות להדלקת המעורה [ועי' במפ' דשאר
 בגדי כהונה לא היו ראויין לפחילות], ואימא
 בגמרא (ובח"ס סו"ט) מקיש פרשת קרבנות לנגדי
 כהונה לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי

הדבר ככר מבואר במהר"ל ששפיכת דמים
 * נקרא כמה שמוציא את הדם שהוא החיות
 הפנימי של הגוף, כי הדם הוא הנפש ומפרידן
 מהגוף וע"י מוציא ומונץ החיות מתוך הגוף,
 וזה נקרא שפיכת דמים ששופך דם האדם
 דהיינו החיות הפנימי, וכל כיוצא בזה בשמוציא
 החיות הפנימי נקראת בשם שפיכת דמים,
 * ויסודו של יון היה בנחיתה זו, שכל מגמתה
 הייתה להראות יופי החיזוי של עם ישראל,
 את המורה הכחונה בשבעים לשון, ואת יופי
 הנית המקדש, ולהוציא ממורה ומצית המקדש
 החיות הפנימי, וזה נקרא שפיכת דמים, ובאמת
 אמרו חז"ל (בבב"א י) אין צור כאלקינו (שמואל
 א ג' ט) אין צייר כאלוקנו שצר צורה בתוך
 צורה, שהוא כביכול מצייר החיות הפנימי תוך
 ציור החיזוי, והחיות הזה נמשך ממקום גבוה
 וקדושה בדמיו (בבב"א ג' י) ויפס בלפיו

ה"חושך" דורנו - מחשבת הקטנות

הלקח אותו עלינו ללמוד מנס החנוכה הוא, כי אם אדם רוצה בכל מאודו בכוחו לגרש את ה"חושך"!

לאותו חושך השודר בעולם הזה ישנם ציורים רבים. אך כשנבחונן בנעשה בתוכנו, נדמה כי "החושך" הגדול ביותר הוא "מחשבת הקטנות". הדבר המפסיד ביותר הוא שאדם מחשיב את עצמו כ"קטן" שאין בכוחו להשיג

מעלות ולטפס לדרגות גבוהות. הוא חש כתוכו כי כשם שאינו יכול להצליח להלחם נגד טנקים, כך אין באפשרותו להעשות "גדול" בישראל.

בחינת הדעת המתקבלת מהתבוננות בנס חנוכה מביאה את האדם להבנה חדשה: החשמונאים עמדו בגבורה מול צבאות חזקים וגיבורים, והכל בכח אמונתם ובטחונם בהש"ת. ואם כך, גם הוא אינו מוכרח להשאר "קטן". יכול הוא ע"י השקעת עמל ויגיעה מתוך אמונה ובטחון בהש"ת אשר חגו כבישוריו וכחומותיו, להעשות "גדול" בישראל בכל התחומים: התמדה בלימוד התורה, דביקות בהש"ת, ותפילה.

כאשר יזכה אדם להבין כך, אל לו להסתפק כהכנת הענין בלבד, עליו להתחיל מיד בעבודה המעשית הנדרשת לכך.

מועט מחזיק את המרובה

כשנבחונן לעומקם של דברים נגלה כי יסוד הענין טמון באמונה ב"מועט מחזיק את המרובה". כלומר, ישנם דברים הנראים בעינינו כסותרים אחד את השני, אך בעצם אין ביניהם סתירה כלל והנם מתיישבים יחדיו.

בגון: הנהגת הקב"ה בעולמו - כולו דין מצד אהר, וכולו חסד מצד שני, והאמונה היא שכל פעולותיו הם גם חסד וגם דין. נס חנוכה היה מציאות של "מועט מחזיק את המרובה" - רבים כיד מעטים. גם בביהמ"ק מועט החזיק את המרובה - "עומדים צפופים ומשתחווים רוחים". והיסוד בזה הוא שאפילו בדבר קטן אפשר להכניס הרבה.

זה הרמז בחנוכה ובפרט בזאת חנוכה, שביום זה מתעורר נקודת החנוכה, להיות מוסיף והולך, לעלות ולהמשיך בעבודת השם.

ויקבל על עצמו להשתדל להכניס בכל מעשה המצוות חיות וחשק, וישחוק לבוא אל השלמות, להיות מוסיף והולך בקדושה וברוחניות, להתחזק בתפילה בכוונה, ושלא יתפלל כל חייו באופן שווה, אלא יתעלה ויתרומם למדרגה עליונה יותר, וירבה במצוות אהבת השם, יראת השם, ודבקות בהשם, והרי איתא מהמקובלים (עין פתחי חכמה ורצת להרמח"ל, סימן קיט) שאם לא יקיים את כל התרי"ג מצוות בגלגול זה, יצטרך לבוא בגלגול נוסף חלילה כדי לקיימם. וידע שעליה רוחנית היא דבר הנשאר לנצח נצחים, וכל העולם הזה הוא כצל עובר וכחלום יעוף, ומה יש לדאוג על עולם כזה.

ולאן אתה הולך...

ובשעה שאדם עדיין נמצא וחי בעולם הזה, עליו להשריש בלבו שהשם יתברך נתן לו נשמה מעולם העליון, והכניסה בגוף מגושים כל כך, רק על מנת שיהיה בכל עת מוסיף והולך בעבודת השם יתברך, שהרי סוף כל סוף כל אדם יעזוב את משפחתו וידידיו, וכמו שכתב החנא במסכת אבות (ד' כ"ט) ועל כרחק אתה חי, כן

נצחית והופך גם את העולם החולף לעולם של נצח. ואם כך שוב אין פלא בזה שמסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וכי כי החלשים והמעטים אינם אישים הפועלים בדרך הטבע, אלא ידם יד ה' וימינם ימין ה' אשר עליה נאמר "מיך ה' נאדרי בכח ימיך ה' תרעץ אויב". ממלא, בתשובת הגמ' של מאי חנוכה יש תשובה לכל המאורעות שארעו בזמן ההוא, שכלם אין שורשם אלא בזה שזכו בני חשמונאי ששכינה תהיה שורה לא רק עליהם אלא בהם, נעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים.

א דלקו לא נאמר אלא הדליקו, הם הדליקו שמונה ימים, הדלקתם היא שהפכה להדלקה אלוקית. לכן קבעו שמונת ימי חנוכה, ללמדנו שתכלית האדם בעוה"ז לפרוץ את מסגרת הטבע, היא מסגרת הטבע, וליצור לאן מעין עולם הבא, עולם של נצח, על ידי עשיית מעשים שהשכינה תשרה בהם. הוא אשר אמרו חז"ל יפה שעה של תורה ומצוות בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, כי ע"כ יש בכח האדם להפוך העולם הזה החולף לעולם הבא, עולם של נצח. לפי"ז תתורץ גם קושיית הבית יוסף. דאע"פ שהיום הראשון לא היה נס, הסה"כ של ח' ימים הוא הנותן לנס משמעות נצח.

תכלית האדם בעולם הזה

ונלע"ז שתכליתו של האדם היא ליצור בעוה"ז מציאות של נצח. ובזה תיקונו

והשגת יעדו, שבעת סילוקו מן העולם מתקשר למקור מחצבת נשמתו בצרור החיים שהוא נצח, ומציאות זו תלויה בניים עליהם מוטלת החובה לדאוג שלא ייבש המעין ולא יקצץ האילן וזו הבחינה האמיתית של ברא מזכה אבא.

שיחות הגר"ש מינקוס זצ"ל

המסר המיוחד המון בנס חנוכה הוא הגילוי והלימוד כיצד ניתן להתמודד עם חושך, כיצד עלינו לנהוג כחשכת הגלות. ישנה אמנם הטבה לאדם ע"י מניעת הפרעות, אבל כסופו של דבר יצטרך להחמודר עם בעיות ומפריעים. ההטבה האמיתית עם הזולת היא להעניק לו דרך להתמודדות עם צרותיו ובעיותיו, ולא להציע לו להתעלם או לשכוח מהן.

מהי אותה דרך?

לעומת כל המועדים שהנם "מקראי קודש" - זמנים של קדושה, חנוכה בעצם הני יום חול ומותר בעשיית מלאכה וכי. אלא שהחשמונאים חידשו שניתן לקבוע "מועד" בתוך ימי החולין. וכיצד? ע"י מסירות נפש! "מסירות נפש" עניינה שבירת הטבעים האנושיים, נתינת הנשמה עבור קידוש ה'. אלו חיים למעלה מהשגות העולם. ע"י מסירות נפשם המופלאה של החשמונאים התבטלה מלכות יין מהעולם, ומתוך כך התחדש שניתן לחיות חיי קדושה גם במהלך הטבעי של החיים - בימי החולין. (ועיין עוד בשיחה "ימי החנוכה - מעמיד" עבודת הרגלים" ששם נתבארו הדברים בהרחבה).

47 ט"ב קדושת יום זאת חנוכה המועדים קמנ

קרויה נר כדברי הכתוב (משלי כ', כ"ז) 'נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן', וכמו שכתבנו המצוה היא להיות מוסיף והולך, ביום הראשון נר אחד וביום השני שתי נרות, ובשלישי ג' נרות. כן הדבר כעבודת האדם בימים אלו, שעליו להיות מוסיף והולך, להאיר את נשמתו עוד ועוד, עד שיכבא אל בחינת היום השמיני שנקרא זאת חנוכה, שהיא הנקודה של ימי החנוכה, וזו המטרה של כל החנוכה.

ויש לאיש ישראל להתבונן - הרי בגשמיות כל אדם הוא מוסיף והולך, ואין מי שמנהיג חייו היום כמו לפני מאה שנים, ומהקטן ביותר ועד הבא בשנים התקדמו בצורת החיים.

וגם הנשמה תפצה להתקדם ולהשתפר, והיא זועקת אל האדם ומדוע איננו בבחינת מוסיף והולך גם ברוחניות, והרי כל בוקר הוא מקבל נשמה חדשה, וכלשון הברכה - אלוקי, נשמה שנתת כי טהורה היא. והנרות הקדושים רומזים לנו, שגם בבחינת הנשמה עלינו להיות בבחינת מוסיף והולך, ולא להיות מסתפק במועט ברוחניות ובעבודת השם.

כתב ועל כרחק אתה מת. ואין מי שיחמוק מדבר זה, ומאושר האדם שזכה לחשוב בעניין תכליתו בעודו בעולם הזה, ומחפש להיות כסדר מוסף והולך, ובפרט ביום הקדוש זאת חנוכה כשהנרות עדיין בוערים בלב כל איש ישראל.

יהיה מוסף והולך בעבודת התפילה

וכשבאים להתפלל יש להתחזק ולהיות גם בזה מוסף והולך. להכניס יותר מח זכוונה בפירוש המילות, שהרי גם בעבור פרוש המלות צריך להשקיע הרבה כוחות כדי להכניס היטב, ושלא תהיה התפילה כל שנות האדם כמו שהתפלל בימי נעוריו אלא ידע שעומד לפני המלך, ויתכונן כמה שאומר ברוך אתה ה' - כלשון נוכח.

ואין אלו דברים מחודשים, וכל אדם יודע זאת היטב, אלא שכדי שיבואו הידיעות מהמת ללב יש הרבה לעמול, וכדברי המסילת ישרים בהקדמתו, שאינו כוונתו לחדש דברים, אלא לחזור על דברים הידועים כדי שעל ידי החזרה הם יכנסו ללב, שהרי המרחק בין המח ללב הוא כמו משמים לארץ.

ובתפילת הימים נוראים אומרים - וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה. זו כל תשוקתו ותכליתו כאן בעולם, להכניס מלכות השם וממשלתו בכל דבר ובכל מעשה, ולהתאמץ להתקדם בעבודת השם.

נס חנוכה - התחדשות וחיות פנימית 50

בין יון לישראל - חפנימיות

כבר בארנו במקום אחר ש"יון" היא כחלק בלתי נפרד מאיתנו. וא"כ נשאלת השאלה מה בכל זאת ההבדל בין יון לישראל? ואמנם בשיחה הקודמת התבאר ענין זה אך עתה נוסף לכאן זאת בהיבט אחר.

כתוב בספר זכריה (ט, יג), ויעוררתי בניך ציון על בניך יון. באותיות ציון כלולות אותיות יון אלא שנוסף עליהם צד"י. נראה שההבדל בין יון לציון הוא, שציון הוא יון עם צד"י - רמו לצדיק, וזה עושה את ההבדל העצום בין חושך לאור. ולכן הציר של חנוכה הנו המגודה שמועדת לאורה.

ההבדל הוא לא כמו בין יעקב לעשו, או בין התפץ חיים וצ"ל לרוצח שפל, אלא ההבדל הוא בין יהודי לגוי נאור.

הנה, בנוף פתוח או יותר, - הגוי והיהודי שרים. ההבדל ביניהם הוא כנשמה. ובכל זאת, וכשיש לגוף האדם נשמה של גוי, אז הוא גוי וכל גופו מתנהג כגויית. וכשיש לגוף נשמה קדושה או הוא יהודי וכל גופו עושה מצוות. וזה ההבדל בין יון ליונה [כנסת ישראל], בין יון בלי צד"י ליון עם צד"י [ציון].

הגוף לא קובע כלום, מה שקובע היא הנשמה. הצד"י הסגנון של יון הוא להיראות יפה. ואולם גם יוסף הצדיק היה מפלסל בשערך. כך שאדם יפה מראה ויפה תואר יכול להיות אריסטו היוני, ויכול להיות יוסף הצדיק. ההבדל הוא מה שוכן בפנים, האם שם או יפת? האם ציון או יון? יון עם צד"י או בלי? לחיצוניות יש ערך אבל לא היא הקובעת, מה שקובע זה הפנימיות. האם היופי הוא בשביל האדם או בשביל ה' אלוקי ישראל. וזהו ההבדל בין חושך לאור.

מצוות ללא חיות - יון

אדם בעולם הגרול הנוהג בהגינות ונחמדות ועובר ביושר, הוא עדיין

31 "יוני", ובפנימיותו כולו חושך. על דרך זה, לימודנו חכמינו ז"ל כעלי המוסר, שיהודי שמתפלל ולומר, מבחינת היהדות הוא עדיין עסוק בלבוש החיצוני של היהודי, שהוא התרי"ג מצוות, הנעשות על ידי רמ"ח איברים ושס"ה גידים. זהו "היופי" של היהודי כשהוא מתעסק בתורה ובמצוות, אבל עדיין נדרשת פנימיות. כך שיתכן שיהיו שני יהודים אשר שניהם מתפללים ולומדים ושניהם אברכים וכו', אבל אחד "יוני", ואחד "יהודי" - "יוני" עם צד"י שהוא רמו לצדיק.

הכתוב אומר "צדיק באמונתו יהיה" (חבקוק ב, ד). המדה של צדיק היא חיים. ההבדל בין צדיק ללא צדיק, הוא בחיות שבו. אחד שמתפלל ומקיים מצוות, אם יש בתוכו "חיים", הוא "חיי" את התפילה, הוא "חיי" את המצוות, ואז הוא צדיק, ואף החיצוניות כולה בקדושת ישראל. אבל כשהוא עושה את המצוות בלי חיות, הוא אינו צדיק אלא "יוני".

בקבלה מדה הצדיק היא יסוד. ויסוד בלשון הקודש נקרא "א-ל חיי". כלומר, מה שאנחנו מכקשים מה' יותר מהכל זה חיים, ופונים אנו אליו יתברך לפי מדתו הידועה לנו "א-ל חיי" - "זכרנו לחיים... למענך אלקים חיים" (ע"י שערי אורה, שער ב). כשאדם עושה אח המצוות בלי חיים, העיקר חסר מן הספר.

אדם חי תמיד מחדש

ההגדרה של דבר חי הוא שהוא אינו מוגבל במסגרת. במחשכ יש חוכמה בקיאה בש"ס, אשר תוך מספר שניות היא עונה על הכל, כמעט כמו הגאון מווילנא... ומה בכ"ז ביניהם? המחשב לא חי, ולכן הוא לעולם לא יפרוץ מעבר למסגרת הנתונים שהוכנסו לתוכו, אך הגאון מווילנא היה תמיד מחדש ומרחיב. אדם חי הוא זה שחי את ה' יתברך.

חז"ל אומרים (ע"י ברכות סד ע"א) שתלמידי חכמים אין להם מנוחה בעולם הבא אלא יושבים בבית המדרש ובישיבה של מעלה. ומפרש הגאון מווילנא וצ"ל שעל אותו זמן כגן עדן נאמר (תהלים קכו, ב) "או ימלא שחוק פיני". שאור ההבדל בין שחוק לשמחה: משל לאדם שהתבשר על זכיה כסכום עתק, הוא שוחק - מביע את שמחתו בקריאות וקולות שמחה, אבל אח"כ הוא בשמחה פנימית. כלומר ששחוק הוא החבטאות של שמחה

חדשה. ובעוה"ב ימלא שחוק פיני, משום שנהיה כל רגע בהתחדשות. בכל רגע של עוה"ב תהיה התחדשות של שחוק. וזאת משום שאנו נמצא בעולם של חיים, ככתוב "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך" (שמואל א כה, כט), ויהיה בו חידוש אחר חידוש, התחדשות אחר התחדשות.

כשאדם עובד את ה', ודק שומר על מסגרת ושיגרה, אך אינו תוסס מבפנים ומחדש חידושים - וכלשון רבינו יונה ז"ל (שע"ת, שער ג אות טז): "אנשים שאינם עורכים מתשכות להתכונן תמיד ביראת ה'" - הוא "יוני". יכולים להיות בקיאים בש"ס כמו מתשב; אך אם אין שום התפשטות וחידוש, ומה שעשיתי לפני שנה ושנתיים אני עושה היום - זהו יון.

חיות החשמולאים ונס התחדשות השמן

בחנוכה עם ישראל הוכיח את עצמו שהוא עם חי, וזאת בכך שהוא פרץ את המסגרת של המתיוונים שהיו במשך 180 שנה, עד שכביכול היתה להם מסגרת מאבותיהם שזהו המצב ואין מה לעשות, ובמסירות נפשם של החשמולאים הם שנו אותה.

וכענין זה היה נס חנוכה בשמן שבבית המקדש. השמן שבדרך הטבע לא יכול היה לדלוך יותר מיום אחד, והוא פרץ את המסגרת ודלק שמונה ימים. ובאמת האש גופה שכמנוהר מרמות לחידוש, התלהבות וחשק.